

Jaume Pomar:

El meu Llorenç Villalonga, Palma: Moll, 1995
(Biblioteca Raixa; 153), 145 pàgines.

La raó i el meu dret. Biografia de Llorenç Villalonga, Palma: Moll, 1995
(Col·lecció Els treballs i els dies; 38), 490 pàgines.

Llorenç Villalonga i el seu món, pròleg de Damià Pons i Pons,
Binissalem: Di7 Edició, 1998, 170 pàgines.

Damià Ferrà-Ponç:

Escrits sobre Llorenç Villalonga, pròleg i edició a cura de
Pere Rosselló Bover, Barcelona: Universitat de les Illes Balears /
Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 1997,
(Biblioteca Miquel dels Sants Oliver; 6), 276 pàgines.

Joaquim Molas / Maria Josepa Gallofré (coord.):

«Vida i obra de Llorenç Villalonga II»,
en: *Randa* 34, Barcelona: Curial Edicions Catalanes, 1994,
160 pàgines.

«Centenari de Llorenç Villalonga»,
en: *Estudis Baleàrics* 57, Palma:

Institut d'Estudis Baleàrics / Conselleria d'Educació,
Cultura i Esports del Govern Balear (febrer / maig 1997),
150 pàgines.

Pere Rosselló Bover:

«*Bearn o la sala de les nines*» de Llorenç Villalonga,
Barcelona: Empúries, 1993 (Les Naus d'Empúries /
Quaderns de Navegació; 12), 105 pàgines.

Manuela Alcover:

*Llorenç Villalonga i les Belles Arts. Un ideari estètic
noucentista*, pròleg de Maria del Carme Bosch, Palma:
Documenta Balear, 1996
(Menjants; 16), 245 pàgines.

Zeitschrift für Katalanistik 11 (1998), 174-184
ISSN 0932-2221

Antecedents

La producció de Llorenç Villalonga (Ciutat de Mallorca 1897-1980) gaudeix, malgrat la seua fama tardana, d'un nombre considerable d'estudis. Si mirem anys enrere, percebem que fou la introducció de Joaquim Molas al primer volum de les *Obres Completes* (1966)¹ el treball que podria considerar-se com l'inici de la investigació rigorosa sobre la bibliografia villalonguiana.

Molts han estat els autors que seguien les passes de Molas, com ara Joan Alegret, M. Carme Bosch, Maria Josepa Gallofré, Josep M. Llompart, Josep Massot i Muntaner, Antoni Nadal, Rosa M. Delor, etc., seria pràcticament impossible comentar-ne ací la nòmina sencera dels autors d'articles.² Malgrat la dificultat selectiva que imposa l'abundor, voldria destacar-hi alguns volums apareguts a la dècada dels vuitanta. En aquest context, sobresurt la tasca de Jaume Vidal Alcover, autor fecund d'estudis crítics villalonguians, que aplegà materials de diversos orígens en el tom *Llorenç Villalonga i la seva obra* (1980),³ i només quatre anys més tard aparegué el seu monogràfic que ofería una visió panoràmica d'aquest *opus*, titulat *Llorenç Villalonga (o la imaginació raonable)* (1984).⁴ El novel·lista Baltasar Porcel també recollí els seus escrits dispersos en *Els meus inèdits de Llorenç Villalonga* (1987)⁵ —paradoxalment, no eren pas tots originals sinó que n'hi havia de publicats. Aquests treballs són d'indole ben personal, en els quals l'autor es fixa uns vessants més aviat extraliteraris.

Un altre enfocament és el que li adreçà Josep M. Llompart, de qui subratllaria molt especialment el seu pròleg a l'edició de *Mort de Dama* de 1987,⁶ una anàlisi molt acurada d'aquesta novel·la de Villalonga que generà un

¹ Joaquim Molas: «El mite de Bearn en l'obra de Llorenç Villalonga», en: Llorenç Villalonga: *Obres Completes I — El mite de Bearn*, Barcelona: Edicions 62, 1966, pp. 7-29. Malauradament, aquesta edició no tingué continuació.

² El professor de la UIB Pere Rosselló ha realitzat diverses llistes bibliogràfiques molt completes sobre els estudis villalonguians publicats fins a principi dels noranta. Vegeu Pere Rosselló Bover: «Bibliografia», en: Llorenç Villalonga: *La bruixa i l'infant orat*, València: Eliseu Climent, Editor, 1992, pp. 195-212, i *idem*: «*Bearn o la sala de les nines*» de Llorenç Villalonga, Barcelona: Empúries, 1993, pp. 99-103.

³ Jaume Vidal Alcover: *Llorenç Villalonga i la seva obra*, Barcelona: Curial edicions, 1980.

⁴ Jaume Vidal Alcover: *Llorenç Villalonga (o la imaginació raonable)*, Palma: Ajuntament de Palma, 1984.

⁵ Baltasar Porcel: *Els meus inèdits de Llorenç Villalonga*, Barcelona: Edicions 62, 1987.

⁶ Josep M. Llompart: «Pròleg», en: Llorenç Villalonga: *Mort de Dama*, Palma: Moll/CIM, 1987 (Biblioteca Bàsica de Mallorca; 14), pp. 7-30. Aquest treball de Llompart ja fou publicat

gran rebombori en la societat benestant mallorquina dels anys trenta, quan s'hi publicà per primera vegada.

Tot plegat, ha estat la dècada dels noranta, amb la commemoració el 1997 del centenari del naixement de Llorenç Villalonga, l'època en la què els estudiosos han prestat més atenció a la biobibliografia del nostre escriptor.

Estudis de caràcter bio(biblio)gràfic

La narrativa de Llorenç Villalonga està fortament impregnada d'elements autobiogràfics. L'autor no ho ocultà mai, sinó que al contrari se'n vanava, tot jugant amb les nombroses ambivalències estètiques i ideològiques del seu pensament. És obvi que l'estudi de la dualitat entre la biografia i la producció del mallorquí esdevé un dels reptes més atractius per als crítics. Ell mateix col·laborà activament en la creació de la seva ambigua imatge, traslladant a les pàgines dels seus llibres de ficció molts components autobiogràfics, ara però, tergiversant-los, deformant-los, adulterant-los amb els aspectes que contribuïren a embullar, a gestar moltes incerteses que encara avui en dia confonen sovint els lectors.

En aquesta obra, els mecanismes consistents a amalgamar elements heterogenis responen a una voluntat expressa d'interpretar la realitat mitjançant la seua alteritat, la qual cosa es cristal·litza molt especialment en les *Falses memòries de Salvador Orlan* (1967),⁷ i en menor grau, en *Les Fures* (1967),⁸ on es recrea Bunyola, el paradís perdut de la infantesa, i *El Misanthrop* (1972),⁹ centrat al voltant de les seues experiències com a estudiant a Saragossa. La recent publicació de *Diario de Guerra* (1997),¹⁰ a cura de l'escriptor José Carlos Llop, patentitza una voluntat ben diferent. Aquest document

anteriorment a la *Guia de Lectura Catalana Contemporània*, a cura de Jordi Castellanos (Barcelona: Edicions 62, 1973), i posteriorment aparegué en un recull de textos crítics de Josep M. Llompart: *La narrativa a les Illes Balears*, Palma: Moll, 1992 (Raixa; 148), pp. 95-114. D'altra banda, Maria Antònia Perelló ha editat un recull de textos crítics de Llompart sota el títol *Els Nostres Escriptors* (Palma: Moll, 1996 [Tomir; 30]), en el qual s'apleguen trenta-nou articles literaris llopartians publicats al diari mallorquí *Ultima Hora* entre 1976 i 1977, entre els quals s'hi troba un breu escrit «Llorenç Villalonga», pp. 222-232.

⁷ Llorenç Villalonga: *Falses memòries de Salvador Orlan*, Barcelona: Club Editor, 1967.

⁸ Llorenç Villalonga: *Les Fures*, Barcelona: Proa, 1967. Aquesta edició és introbable, però el 1994 en sortí una segona amb un breu pròleg de l'escriptor i pedagog Gabriel Janer a la col·lecció Joies de Paper de l'Editorial Pirene.

⁹ Llorenç Villalonga: *El Misanthrop*, Barcelona: Edicions 62, 1972.

¹⁰ Llorenç Villalonga: *Diario de Guerra*, a cura de José Carlos Llop, València: Pre-Textos, 1997.

literari villalonguà sobre la Guerra Civil posa de relleu la seua comunió explícita amb el feixisme, actitud aquesta molt polemitzada en el context mallorquí contemporani, font de reticències i àdhuc tergiversacions i encobriments per part dels seus defensors, com ho prova el mateix fet que Josep Zaforteza, l'hereu literari de l'escriptor, es negà durant molts anys a permetre la publicació d'aquest volum. Tanmateix, seria desafortunat i incorrecte sobreestimar la participació feixista sense reserves de Villalonga, la seua afiliació a la Falange Española (com el seu germà Miquel Villalonga) en detriment de la seua obra: la seua actitud ideològica no es pot prendre com a balança per a mesurar la seua vàlua literària. En aquest context, fou Josep M. Llompart qui ja als anys setanta interpretava les actituds villalonguianes com les d'una personalitat desconcertant:

[...] resulta paradójico que un hombre escéptico en relación a todo lo que se refiere a la cultura catalana, un hombre que se ha burlado [...] de quienes escriben en catalán, y que a veces se manifestó en contra de cuantos se esforzaban por promocionar nuestra cultura, haya llegado a convertirse en un clásico de las letras catalanas. La contradicción parece algo consubstancial a la obra y las actitudes de nuestro escritor.¹¹

I és que Villalonga tingué l'atreviment d'iniciar-se en la literatura catalana dels anys trenta tot criticant l'Escola Mallorquina i les capelletes literàries illenques d'aquell temps, de defensar els valors més tradicionals i l'Església més reaccionària als anys seixanta, de manifestar-se rotundament anticatalanista quan tot intel·lectual mallorquí ho feia altrament...

Comptat i debatut, l'estudi de la complexa simbiosi biobibliogràfica villalonguiana ha despertat l'interés de diversos crítics en les darreries. Em refereixo particularment a Jaume Pomar, un dels poetes mallorquins més destacats de la generació dels setanta i crític especialitzat en l'obra dels dissidents de l'Escola Mallorquina, sobretot en la de Llorenç Villalonga, amb qui mantingué una llarga amistat. Fruit d'aquesta coneixença personal entre ambdós escriptors és el llibre de Pomar, *El meu Llorenç Villalonga* (1995), un mosaic de set textos ja publicats anteriorment, alguns de fort caràcter personal, com ara el breu article necrològic «Un amic, un mestre» (pp. 115-119), redactat arran de la desaparició del novel·lista. Altres textos mereixen, segons el meu parer, una major atenció, com és el cas de «Aportació a l'epistolari de Llorenç Villalonga» (pp. 59-79) i notablement les «Quatre cartes a Eleanor Sackett» (pp. 81-100), la vídua del pintor Jacob Sureda, que presenta

¹¹ Josep M. Llompart: «Literatura Mallorquina contemporània», en: *Historia de Mallorca* (vol. V), a cura de J. Mascaró Pasariu, Palma: Moll, 1973, pp. 389-480, pàg. 469.

unes extenses notes de Pomar no mancades sovint d'ironia, àdhuc de mordacitat.

La raó i el meu dret — *Biografia de Llorenç Villalonga* (1995), també de Jaume Pomar, és un llibre d'encàrrec efectuat pels hereus de Villalonga, que sorprèn per l'exorbitant quantitat d'informació que conté. L'autor ha recorregut a fonts documentals de tot tipus: arxius de diverses editorials —especialment de l'editorial Moll—, relacions epistolars, premsa dels darrers seixanta anys, l'*opus* complet del biografat —però també bona part de l'escrit pel seu germà Miquel—, la bibliografia crítica pròpia i d'altri, testimoniats orals, manuscrits i documents inèdits de l'arxiu Villalonga, etc. Atesa la ingent plètera d'informacions, calia esperar una selecció de les dades duta a terme mitjançant una metodologia rigorosa. Nogensmenys, l'autor manifesta una preferència desmesurada pels detalls, la qual cosa converteix el llibre en una mescladissa de recreació literària i d'erudició que no solament confon al lector sinó que a més no es correspon en absolut amb la gran feinada que implica recollir aquesta multitud d'informacions incloses en el volum. No n'hi ha prou amb recercar una quantitat tan valuosa d'informacions si després no s'assoleix una selecció raonada. És així com, de fet, la major vàlua del llibre, la immensa informació, esdevé irremeiablement un desencert.

Al seu favor, però, s'hauria de destacar l'articulació reeixida dels condicionaments vitals que configuraren la vocació literària de Villalonga i, per damunt de tot, el fet innegable que aquesta dilatada biografia conté material suficient per a servir de base a nombroses investigacions posteriors.

Amb l'expressa voluntat d'aprofitar el centenari del naixement de Llorenç Villalonga i, ostensiblement, per incrementar el coneixement col·lectiu sobre l'univers villalonguà, la dinàmica editorial Di7 acaba de treure a la llum un llibre de Jaume Pomar, *Llorenç Villalonga i el seu món* (1998), amb el suport del Consell de Mallorca i l'Ajuntament de Binissalem. Es tracta d'un projecte ambiciós perquè es percep clarament que l'objectiu de Pomar és l'elaboració d'un volum de caràcter divulgatiu mitjançant molta informació. L'estudiós encabeix la vida i l'obra de Villalonga dividint el llibre en dues parts ben diferenciades: la «Biocronologia» (pp. 7-48), on any darrera any (de 1897 a 1980) rastreja de prop el camí recorregut pel novel·lista, i «Llorenç Villalonga i la seva obra» (pp. 49-164), en què presenta breument les novel·les més celebrades de la producció villalonguana. Escrit en un llenguatge amè, que possibilita una lectura còmoda i gratificant, s'hi afegeix encara un altre encert: la inserció d'abundant material gràfic que il·lustra i enriqueix aquest volum dirigit a un ampli públic. En la mateixa línia que caracteritza l'apropament dels dos volums anteriors a la biografia villalonguana, també en aquest

darrer monogràfic —fins ara!— de Jaume Pomar, el crític manifesta una gran circumspècció amb tots els fets relacionats amb la Guerra Civil, la Falange, etc. Probablement, no és aquesta mancança biogràfica —encara ben poc investigada des d'un punt de vista científic, objectiu, allunyat d'implicacions personals—, allò que més captivarà el lector interessat o apassionat per la producció villalonguana, sinó la seua acurada presentació i la sistematització amb què facilita la informació, la qual cosa el converteix en una obra clau per a introduir qualsevol lector no especialista en la dualitat de l'univers villalonguà.

Escrits sobre Llorenç Villalonga (1997) del crític i parlamentari socialista Damià Ferrà-Ponç, aplega diversos treballs ja publicats però que no sempre eren de fàcil accés. Pere Rosselló Bover, autor del pròleg (pp. 5-15), n'ha fet la tria i els ha ordenat seguint criteris temàtics en lloc de cronològics —la major part foren editats als anys setanta—, la qual cosa dóna al volum un to unitari i coherent. A la primera secció, «Aspectes biogràfics i ideològics» (pp. 17-163), excel·leix l'article «Notes autobiogràfiques de Llorenç Villalonga» (pp. 99-157), un dels més extensos. Escrit en primera persona, la qual cosa realça la seua autenticitat, som davant uns apunts autobiogràfics recollits per Damià Ferrà-Ponç i publicats a la revista *Randa* el 1983,¹² després de la mort de l'autor de *Mort de Dama*. Aquest document apropa el lector a la figura villalonguana des de la seua mateixa personalitat, esdevenint així una font molt valuosa per a conèixer el seu pensament i com es reflecteix en l'obra. L'autor relata els viatges, la relació amb el feixisme, la concepció de moltes de les seues obres, i dóna molta informació de primera mà sobre les seues preferències estètiques i filosòfiques, així com dels posicionaments polítics, no sempre ben considerats pels crítics. Al contrari, Damià Ferrà-Ponç analitza minuciosament a «Cultura i política a Mallorca: Llorenç Villalonga» (pp. 75-98), l'ideari polític de l'escriptor. El crític documenta el seu estudi amb nombrosos articles signats per Villalonga, molts d'ells apareguts al diari mallorquí *El Día* entre 1924 i 1937, on examina els pilars conceptuals del feixisme i l'anticatalanisme d'aquella època, i n'esbossa l'evolució posterior que l'allunyarà progressivament d'aquesta ideologia totalitària. Ara bé, no podem oblidar que Ferrà-Ponç fou un gran amic i col·laborador de Villalonga, i que és molt probable que en aquest assumpte tan conflictiu i polemitzat com és ara la col·laboració de Villalonga en el *Movimiento*, el crític fou víctima del sedàs personal que aquell imposava.

¹² Damià Ferrà-Ponç: «Notes autobiogràfiques de Llorenç Villalonga», en: *Randa* 15 (1983), pp. 131-168.

Del segon apartat, «Idees estètiques, influències literàries i obres» (pp. 165-274) caldria destacar «Llorenç Villalonga entre tres cultures» (pp. 197-236) que desenvolupa la presència dels tres marcs culturals on es movia l'autor de *Bearn*: el català, l'espanyol i el francès, sobre el que manifestà sempre una gran admiració. Aquest aspecte està estretament vinculat amb els dos articles que examinen la influència francesa, especialment la d'Anatole France, sobre el novel·lista (pp. 237-248 i pp. 249-262),¹³ però també la d'altres francesos perquè, com afirmava Ferrà-Ponç:

Villalonga mitifica tan sols un cert corrent dins les lletres i el pensament francesos: el del racionalisme lligat al sorgiment, l'evolució i la crisi de la consciència liberal. És a dir, d'una banda els il·lustrats del XVIII —Voltaire sobretot—, de l'altra els autors que descriuen la trajectòria de l'heroi en la novel·la analítica i subjectivista del liberalisme —des de Stendhal a Proust. Villalonga no es lliga, en contra del que han suposat bona part dels seus crítics, a l'aristocratism del XVIII, sinó a la seva crisi i a les formes literàries i al pensament forjats per l'ascensió, la plenitud i la crisi de la burgesia liberal, des de la Revolució Francesa fins a la Gran Guerra. [...] D'aquí la seva admiració de la ironia d'un Voltaire i les seves invectives contra l'humanitarisme d'un Rousseau, com la seva admiració envers un Flaubert contengut i rigorós i el seu menyspreu d'un Balzac tumultuós i fulletonesc. (p. 213)

Així, doncs, la cultura francesa que Villalonga admira està indefugiblement vinculada a la trajectòria del liberalisme cultural francès:

Quan Villalonga parla de l'esperit francès al·ludeix a una cultura que va de Voltaire a Proust. La França de Breton, Tzara, Souppault... és tota una altra cosa. (p. 215)

Aquest recull d'articles de Damià Ferrà-Ponç és una eina indispensable per a conèixer la trajectòria intel·lectual villalonguiana i, malgrat el temps transcorregut des de la seua publicació original, conserva el valor i l'ambició d'un treball científic coherent i rigorós.

Miscel·lànies

La revista barcelonina *Randa*, especialitzada en temàtica mallorquina, s'ha caracteritzat des de la seua fundació cap el 1975 per prestar una gran atenció als estudis de l'opus villalonguà: Ferrà-Ponç, Antoni Nadal, Robert Mosquera o Francesc Vallverdú en són alguns dels autors. El cim, però,

¹³ «Llorenç Villalonga i Anatole France: del mestratge al mite» (pp. 237-248) i «Llorenç Villalonga i Anatole France: més enllà del racionalisme» (pp. 249-262).

s'assolí amb la publicació dels números 33 (1993) i 34 (1994) de la revista dedicats exclusivament a la «Vida i obra de Llorenç Villalonga». Malauradament, no en podem dir res del primer número perquè atès el seu ràpid exhauriment, ni tan sols Curial Edicions Catalanes, l'editorial que la publica, ens n'ha pogut aconseguir un exemplar. Tanmateix, el número 34, coordinat per Joaquim Molas i Maria Josepa Gallofré, presenta vuit articles sobre aspectes ben diversos de la biobibliografia villalonguiana, com ara, l'estudi d'elements concrets de les novel·les *Bearn*, *Mme. Dillon* o *L'Àngel rebel*, l'epistolari entre Villalonga i Joan Sales o la intertextualitat en *Fedra*. La col·laboració de l'historiador Josep Massot i Muntaner amb «Llorenç Villalonga, confident de Georges Bernanos» (pp. 89-110) aporta molta informació sobre la relació entre el nostre escriptor i l'autor de *Les grands cimetières sous la lune* (1938), del paral·lisme significatiu entre la postura de tots dos davant les diverses fases de la guerra i de la «revolució falangista», a més d'oferir un resum de la trajectòria de Villalonga durant la guerra civil a Mallorca. Massot demostra en aquest article la rigorositat que caracteritza la seua recerca, fruit d'una laboriositat i un bagatge cultural molt ampli.¹⁴

En el marc de la commemoració del Centenari de Llorenç Villalonga, la revista *Estudis Balearics*, del Govern Balear, ha volgut dedicar-ne el número de febrer/maig de 1997 al nostre novel·lista. Ací s'apleguen vuit articles i una entrevista a Josep Zaforteza, l'hereu de Villalonga. Hi destacaria els dos primers que estudien la influència francesa: Pere Rosselló examina els models literaris francesos a *Bearn* o *la sala de les nines* i *Falses memòries de Salvador Orlan* (pp. 9-20), amb una gran documentació, i M. del Carme Bosch la presència de Proust dins el pensament i l'obra villalonguiana (pp. 21-30). També resulta atractiu el treball de Jaume Pomar, el biògraf de Villalonga, el qual medita sobre el context familiar del novel·lista amb l'objectiu d'emplaçar històricament *La bruixa* i *l'infant orat*, una novel·la inacabada i que es publicà pòstumament (pp. 31-43). Antoni Nadal proposa unes breus reflexions sobre la comèdia costumista i les raons per les quals el seu èxit impedí estrenar les obres de teatre villalonguianes (pp. 45-48). Joan Alegret ofereix un estudi molt

¹⁴ Josep Massot i Muntaner ha publicat una llarga llista d'assajos sobre la Guerra Civil i el Franquisme a Mallorca. Concretament sobre la relació entre Villalonga i Bernanos ja en reflexionà a *Església i societat a la Mallorca del segle XX* (1977), i sobre Bernanos en el mateix context a *Georges Bernanos i la guerra civil* (1989). Al seu darrer volum apareix tot un capítol força interessant dedicat a l'escriptor francès en el context mallorquí. Vegeu: J. Massot i Muntaner: «Georges Bernanos i la repressió nacionalista a Mallorca», en: *Guerra civil i repressió a Mallorca*, Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 1997, pp. 199-216.

valuós sobre les referències històriques de Bearn (pp. 49-61),¹⁵ i Carlos Menesses posa de relleu l'amistat entre Villalonga i el periodista català Ernest Dethorey (pp. 63-75). L'entrevista de Josep J. Rosselló a Josep Zaforteza, per bé que breu, revela informació de primera mà sobre els darrers vint-i-dos anys de Villalonga, és a dir, a partir de 1966 quan s'entaulà l'amistat entre el matrimoni Villalonga i Zaforteza.

Tot plegat, només cal afegir que aquest compendi presenta una gran diversitat de contingut, d'enfocament i d'objectiu dels treballs —dels esmentats i encara més de la resta no comentada— la qual cosa es materialitza en un monogràfic un poc desnivellat.

Estudis crítics

En aquest apartat, convé reflexionar sobre dos volums força notables. El primer, que duu l'autoria de Pere Rosselló, es titula planerament «*Bearn o la sala de les nines*» de Llorenç Villalonga (1993), i és un estudi exhaustiu d'aquesta emblemàtica novel·la villalonguiana. Malgrat la immensa quantitat de treballs de tot tipus que s'han escrit sobre *Bearn*, val a dir que aquest estudi de Rosselló, de caràcter didàctic i molt informatiu, és el que millor aconsegueix possibilitar al lector les claus fonamentals per endinsar-se en la riquesa d'elements que configuren aquesta novel·la. El crític aplica una metodologia que, com ell mateix reconeix, és ben clàssica: hi extrau els components autobiogràfics i situa l'obra i l'autor en el seu context històric i ideològic, abans de passar a l'estudi detallat de la novel·la (argument, tècniques narratives, estructura, personatges, espai, temps, etc.). Molt valuoses són les reflexions sobre les idees estètiques de *Bearn*, la seua inclinació pel classicisme dels segles XVII i XVIII, especialment per Voltaire, pel racionalisme, però també per la literatura sorgida a França després del naturalisme: Anatole France, André Gide, Marcel Proust, Jean Giraudoux... Villalonga mitifica la literatura i la cultura franceses perquè per a ell França simbolitza el liberalisme, la cultura i la civilització. Aquest emmirallament del pensament villalonguà en la seua novel·la més cèlebre, ens mena al pròxim volum objecte de comentari: *Llorenç Villalonga i les belles arts*

¹⁵ Joan Alegret ja publicà un article amb el mateix títol nou anys enrere, en un apublicació local ben poc accessible, potser per això decidí repetir-ho ací sense esmentar-ho. Vegeu: Joan Alegret: «Sobre les referències històriques de *Bearn*», en: DDAA: *Als Villalonga de Bearn*. Homenatge de Bunyola a Llorenç i Miquel Villalonga, edició a càrrec de Bartomeu Quetgles, Palma: Ajuntament de Bunyola, 1988.

(1996) de Manuela Alcover. L'autora exposa les opinions estètiques villalonguianes partint del fet que l'escriptor no tenia uns coneixements tan amplis com volia fer veure:

[...] se li nota la falta de base filosòfica, metafísica. Aquesta mancança es fa palesa quan varieja sobre el fons —i el rerefons— de la cultura. En surt aïrós gràcies a la seva habilitat i al deseiximent en el maneig de la ploma i perquè s'acull al pensament d'ideòlegs il·lustres. (p. 25)

La subjectivitat serà, doncs, la coordinada fonamental dels seus raonaments estètics. I aquesta és precisament l'anàlisi que es desenvolupa a la primera part de l'estudi (pp. 31-120), en què Manuela Alcover fa un assaig de sistematització de les diverses influències: Eugeni d'Ors i José Ortega y Gasset, així com Waldo Frank, Hermann von Keyserling i Oswald Spengler, passant tot seguit al segon gran apartat, on esbrina aspectes més concrets d'aquest pensament, como ara el rebuig de les avantguardes i els ismes, amb una severa adversió al món de Gaudí, i la seua preferència explícita pel paisatge noucentista. I és que de fet, com l'autora ja avançava a al subtítol del llibre, i a la introducció, el pensament villalonguà és noucentista (tant per generació com per convicció) i es nodreix de les idees orsianes i també, en part, orteguianes, dels quals pren els postulats i els fonaments del seu ideari: claredat, ordre, mesura, jerarquia, i, per tant, rebutja tot allò que comporta desordre i confusió (p. 25). Malgrat haver-hi reeixit, és una llàstima que aquest estudi es limiti a investigar les opinions estètiques de Llorenç Villalonga sense escatir detalladament com es reflecteixen, s'emmirallen, en el complex *opus* literari villalonguà, la qual cosa hagués pogut donar molta informació sobre la vinculació entre estètica (ideologia) i literatura, si bé hem de reconèixer que, amb tota probabilitat, aquesta no fou la finalitat de l'autora. Si ens cenyim al pensament estètic villalonguà, a les seues opinions sobre les Belles Arts expressades fonamentalment en articles, entrevistes, etc., aquesta obra de Manuela Alcover esdevé molt meritòria, indispensable per a assolir la comprensió de les actituds contradictòries de l'estètica villalonguiana, les quals com afirma M. del Carme Bosch al pròleg: «Podríem resumir en unes poques paraules [...]: noucentisme bàsic brufat de dissidències pròpies, degudes a esperit de contradicció i ganes de fer-se notar» (p. 15).

Conclusions

Si tenim en compte les coordenades del petit món de la cultura catalana, el balanç que podem extreure de totes aquestes publicacions és força positiu: la bibliografia sobre Llorenç Villalonga apareguda els últims anys és copiosa, incomparable en aquest marc.¹⁶ Els crítics s'han interessat notablement pels aspectes biogràfics i ideològics, i la seua vinculació a l'obra literària de l'escriptor mallorquí, deixant una mica de banda l'estudi circumscrit estrictament a cada obra individual o a cada cicle narratiu. Aquesta absència es podrà compensar, en part, amb la nova edició de les *Obres Completes* de Llorenç Villalonga, a càrrec del polifacètic Josep A. Grimalt, de la qual n'acava de sortir el tercer volum,¹⁷ i l'edició, o reedició, a cura de Maria del Carme Bosch d'algunes obres com *Proses rimades* o *Faust*, per exemple.¹⁸ Tot junt, s'està fent camí en la investigació villalonguiana i la commemoració del Centenari del naixement de l'autor ens ha de dur encara la publicació de nombroses obres que en aquests moments ja són a impremta, com les *Actes del Col·loqui Llorenç Villalonga* que tingué lloc a Palma i Binissalem entre el 20 i el 22 de novembre de 1997, al qual assistiren la major part d'especialistes villalonguians d'arreu de les terres catalanes.

Pilar Arnau i Segarra
(Bochum)

¹⁶ Val a dir que fins i tot en l'àmbit germànic disposem almenys d'una tesina, la de Susanne Wipf: «*Bearn* von Llorenç Villalonga», de la Universitat de Zürich, 1983, i un article aparegut en aquesta mateixa revista que teniu entre les mans: Birgit Wagner: «Mallorca und die Universalität der Lumières: *Bearn* o la sala de les nines de Llorenç Villalonga», en: *Zeitschrift für Katalanistik* 1 (1988), pp. 52-61.

¹⁷ Llorenç Villalonga: *Obres Completes III (Novel·la III)*, Barcelona: Edicions 62, 1998 (Clàssics Catalans del Segle XX; 81).

¹⁸ La professora Bosch ha prologat i editat nombroses obres de Villalonga. Vegeu: Llorenç Villalonga: *Proses rimades*, edició i pròleg de M. Carme Bosch, València: Eliseu Climent, Editor 1995; ídem: *Epistolario íntimo de Madame Isard*, edició i pròleg de M. Carme Bosch, Palma: Estudi General Lul·lià, 1997; ídem: *Faust, Viatge a Paris de Minos i Amaranta en 1947*, pròleg de M. Carme Bosch, Palma: Moll, 1997.

Rolf Kailuweit:

Vom EIGENEN SPRECHEN.

*Eine Geschichte der spanisch-katalanischen Diglossie
in Katalonien (1759 - 1859),*

Frankfurt am Main: Lang, 1997 (VarioLingua 4, XV + 340 S.),
ISBN 3-631-32385-9

Schon seit einigen Jahren hat Rolf Kailuweit immer wieder das Interesse der Katalanisten geweckt, wenn er bisher unbekannte oder unbeachtete Texte aus der Geschichte des Katalanischen im 18. und 19. Jahrhundert ediert bzw. interpretiert hat. So hat er u. a. darauf hingewiesen, daß sich Joseph-Marie de Gérando, der in der Sprachwissenschaftsgeschichte als Sprachtheoretiker und Semiotiker aus dem Umfeld der *Idéologie* bekannt ist, als Präfekt des Département Ter 1812 zum Katalanischen geäußert hat.¹ Aufgrund dieser Vorveröffentlichungen und auch aufgrund der Tatsache, daß Kailuweit sich durchaus streitbar gegen eine parteiische und einseitige (d.h. das Kastilische vernachlässigende) Behandlung des Katalanischen in sprachgeschichtlichen und soziolinguistischen Arbeiten gewandt hatte,² durfte man auf Kailuweits Untersuchung der Geschichte des Kontakts/Konflikt zwischen Spanisch und Katalanisch von 1759 bis 1859 gespannt sein, zumal dieser Zeitraum auch von katalanischer Seite noch nicht in Form einer umfassenden sprachgeschichtlichen Darstellung erschlossen ist.³

¹ Rolf Kailuweit: "Sprechen und Schweigen: Das Scheitern der französischen Sprachpolitik im besetzten Katalonien 1810", in: Brigitte Schlieben-Lange/ Axel Schönberger (Hg.) (1991): *Polyglotte Romania, Homenatge a Tilbert Didac Stegmann*, Frankfurt am Main, S. 295 - 337 (unter Einschluss des Texts von 1812). Weitere Aufsätze zu solchen (Wieder-)Entdeckungen nennt das Literaturverzeichnis der Arbeit.

² Rolf Kailuweit: "Die Chance der Objektivität — katalanische Sprachgeschichtsschreibung im deutschsprachigen Raum", in: Axel Schönberger/ Klaus Zimmermann (Hg.) (1994): *De orbis Hispani linguis litteris historia moribus*, Festschrift für Dietrich Briesemeister, Frankfurt am Main, S. 297 - 307.

³ Die Sprachgeschichte von Prats /Nadal ist nicht bis zu dem hier interessierenden Zeitraum fortgeführt, die von Marcet i Salom 1987 und die von Ferrando/ Nicolas 1993 (die seltsamerweise von Kailuweit nicht erwähnt wird) äußern sich nur sehr summarisch über die untersuchte Epoche.